

The Necessity of Religious Education Necesitatea educației religioase

Anton DESPINESCU
Institutul Romano-Catolic, Iași

Abstract

The author draws a parallel between religious education and the general principles of education, through various analogies between believers and the students, between Jesus Christ – the educator of Israel and the school teachers, between the pedagogy of Jesus and the school curriculum. The Church respects the classical principles of learning, an instrument for teaching and correcting and it is, at the same time, the institution that initiated the first educational activities, by sheltering activities of scholar instruction in its houses of worship, by providing education with material logistics, training the educators, sustaining charity through philanthropic institutions such as orphanages, asylums or hospitals.

Rezumat

Autorul pune în paralel educația de tip religios cu principiile educației în general, reușind să facă multiple corespondențe între credincioși și elevi, Isus Cristosul – educatorul lui Israel, și învățătorii școlari, pedagogia lui isus și curriculumul școlii. Biserica respectă principiile clasice ale învățării fiind un mijloc de instruire și de corecție, fiind totodată instituția ca re a inițiat primele activități de tip educațional, a găzduit în lăcașele de cult activitățile de instruire de tip școlar, au susținut logistic educația prin furnizarea de materiale, prin formarea cadrelor didactice, prin susținerea de opere caritative de tipul orfelinelor, azilelor, sau a spitalelor.

Recunoscând faptul că ființa umană este capodopera divină, ipso facto admitem religiozitatea omului, adică dependența sa de Creator.

Printre primele rânduri ale Bibliei citim: „homo religiosus” și-a manifestat în diferite moduri raporturile lui cu divinitate. Istoria religiilor le descrie cu lux de amănunte. Neascultarea protopărinților față de porunca Domnului s-a accentuat la urmașii lor, concretizându-se în multiple rele. Conviațuirea oamenilor a impus cu siguranță și unele măsuri corective. *Dumnezeu a binevoit să intervină când și cum a crezut de cuviință. Cartea Cărților, Biblia, ne relatează astfel de intervenții.*

Istoria reabilitării neamului omenesc prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu „la plinirea timpurilor (Gal.4,4), este pusă în legătură cu atenția față de poporul evreu pe care a voit să-l conducă pas cu pas. Sfântul Apostol Paul a considerat această reabilitare, „economie a mântuirii”, ca pe o educație. Dumnezeu este educatorul prin excelență care vrea să obțină de la poporul său, prin extensie, de la toți oamenii, ascultarea față de Lege sau prin Credință, dându-le îndrumări, dar punându-i și la diverse încercări. Educația sa cunoaște trei etape:

I. Dumnezeu educă poporul său precum un tată copilul.

În cartea a cincea a Bibliei, Deuteromul, citim: „ Să știi în inima ta că Dumnezeuul tău te învață cum învață omul pe copilul său” (8,5). Profetul Oseea, trimis de Dumnezeu, se adresează poporului astfel: „Când Israel era copil, îl iubeam...Pe cei din Efraim îi învățam să meargă în picioare și îi luam în brațe... Îi iubeam cu dragoste părintească, fără margini. Am fost pentru ei ca unul care le ridică jugul de pe grumaji; mă plecăm spre ei și-i hrăneam”(11,1-4). O astfel de dragoste vedem în educația copilului găsit pe marginea drumului, cum citim în ampla alegorie din capitolul al 16-lea al cărții profetului Ezechiel.

În contextul cultural al educației copiilor israeliți, întâlnim două aspecte: a) scopul e înțelepciunea; b) mijlocul privilegiat, corecția. Dascălul îi învață pe ucenici înțelepciunea, inteligența și „disciplina” care este propriu zis rodul educației. Pentru a te realiza în viață este numaidecât nevoie să te supui cu totul disciplinei. Părinții și dascălii au asupra copiilor autoritatea conferită de Lege.

Educația este o artă anevoioasă pentru că „nebulia este înfiptă în inima copilului” (Prov.22,15), societatea este coruptă și duce la rău, astfel încât părinții sunt întristați și îngrijați. Se impun, deci, măsuri deosebite: „ Lovituri de bici și certare, iată ce recomandă oricând înțelepciunea” (Sirah 22,6). Aceasta este experiența de bază care permite să se înțeleagă modul de educație a lui Yahwe și care transpune în funcție de păcat: „ Lecțiile lui Yahwe” față de poporul său sunt semnele săvârșite în Egipt, minunile din pustiu, întreaga acțiune a eliberării.

Israelul este îndemnat să se gândească la încercările suferite în timpul mersului prin deșert. A simțit foamea pentru a înțelege că „ omul trăiește nu numai cu pâine ci și cu tot ce iese din gura lui Yahwe”; prin această experiență a dependenței zilnice, Israelul trebuia să învețe a recunoaște grija lui Yahwe, tatăl său: „îmbrăcăminte nu i s-a uzat, picioarele nu i s-au umflat în cursul celor 40 de ani” (Dt. 8, 2-3). Această încercare avea ca scop să descopere adâncul inimii lui Israel, și anume, instaurarea unui dialog cu Yahwe. În acest sens, *Legea* este și ea prezentată ca *voință de educație*: „ Din cer , El te-a făcut să înțelegi glasul pentru a te învăța” (Dt.4, 36), nu numai sub forma poruncilor obiective ale voinței divine (Decalogul), dar și pentru a recunoaște că „Dumnezeu te-a iubit și vrea să-ți dea fericire și viață lungă într-o țară care să fie a ta pe vecie” (Dt. 4, 39-40).

Ca bun educator, Yahwe promite să răsplătească observarea Legii, încurajând la aceasta: „Cuvântul nu-i în cerurile îndepărtate, nici dincolo de mări, ci foarte aproape de tine, în gura și în inima ta” (Dt. 30,14).

Corecția care poate merge de la amenințare la pedeapsă, trebuie să asigure eficacitatea „lecțiilor lui Yahwe, pentru că păcatul a făcut din Israel un popor tare de cap, așa cum nebuneala este înfiptă în inima copilului. Yahwe ia de mână pe un profet „ care se va abate de la calea urmată de popor” (Is. 8, 11), care va vorbi în numele Lui și care va aduce aminte poporului dimineața și seara, cu o răbdare neobosită, voința și dragostea lui Dumnezeu. Profetul Oseea arată caracterul educativ al pedepselor trimise de Yahwe, făcând aluzie la încercările nereușite ale Mirelui de a o readuce acasă pe soția necredincioasă. Profetul Ieremia repetă și el: „Ierusalime, înțeptește-te!” (6,8). Vai, e în zadar: fiii rebeli nu primesc lecția,

refuză înțelepciunea, „fruntea lor s-a făcut mai tare decât piatra” (5,3). Atunci corecția devine pedeapsă care cade vijelios, dar după o măsură dreaptă și nu sub impulsul mâinii care ucide, așa încât convertirea poate să urmeze. Israel trebuie să recunoască: „M-ai corectat, îndurând corecția ca un tăuraș sălbatic”, apoi cînta se încheie ca o rugăciune: „Întoarce-mă și mă voi întoarce, că Tu ești Domnul Dumnezeu meu” (Ier. 31,18). La rândul său, psalmistul recunoaște valoarea corecțiunii divine, iar înțeleptul declară: „Fericit omul pe care Dumnezeu îl corectează! Ascultă lecția lui Dumnezeu!” (Iov, 5, 17). Căci așa procedează Dumnezeu față de popoare.

Totuși, educația nu va fi împlinită decât în ziua în care Legea va fi pusă în adâncul inimii: „Nu va fi nevoie de instruire reciprocă... ei mă vor cunoaște cu toții, de la cei mai mici până la cei mai mari” (Ier. 31,37). Pentru a obține acest rezultat, corecția va trebui să se abată asupra „Servitorului lui Yahwe”: „Pedeapsirea care ne aduce pacea este asupra Lui căci prin rănile lui am fost vindecați” (Is. 53, 5). Atunci se va putea înțelege cât de greu i-a fost lui Yahwe, când a trebuit să pronunțe amenințări asupra „copilului său drag” (Ier. 31, 20; Os. 11, 8).

II. Isus Cristos, educatorul lui Israel

1.Revelatorul Pentru a prezenta un bilanț al „pedagogiei lui Isus” e suficient să luăm seama la retrospectiva pe care ne-o oferă evangheliile, îndeosebi Matei. Isus, educatorul credinței ucenicilor, îi conduce treptat la recunoașterea sa ca Mesia; învățătura lui este dată în două reprize mari, după Matei. Din ziua când a fost mărturisit de către Petru ca fiind „Cristos, Fiul Dumnezeului celui viu”, El își va modifica felul de a fi. Mai întâi vrea să-i ducă pe contemporani la identificarea persoanei sale cu Împărăția anunțată. Provoacă o întrebare cu privire la sine prin învățătura pe care o dă cu autoritate, folosindu-se de parabole, pentru a fi pe înțelesul multimilor, punând întrebări care necesită explicații până când se asigură că au înțeles. Însoțește învățătura și cu miracole. Îi face pe ucenici să-și recunoască neputința și totodată puterea Lui de a le da pâine în pustiu și astfel le dă lecția pe care ar fi trebuit să o înțeleagă. Îi asociază la misiunea sa după ce le-a dat îndrumări precise, cerându-le apoi să dea seama de activitatea lor. După ce a fost recunoscut drept Cristos, le descoperă taina cea mare a crucii. Educația lui devine din ce în ce mai exigentă, corectând pe Petru care îndrăznește să-l rețină de la misiunea sa răscumpărătoare. Se plânge chiar de lipsa de credință a ucenicilor, arătându-le motivul eșecului lor. Întreg comportamentul său este o educație care tinde să le întipărească lecțiile pentru totdeauna, de pildă întrebarea întreită pusă lui Petru: „Mă iubești?” care vrea să vindece în inima lui rana întreită trădării.

2. Răscumpărătorul. Isus nu se mulțumește să spună ceea ce trebuiau să facă; în calitate de educator desăvârșit, a dat exemplu. Astfel, cu privire la sărăcie, neavând unde să-și plece capul; cât privește credințioșenia față de misiunea încredințată, care îl face să stea dărz în fața iudeilor și a capilor lor, de exemplu, alungând pe negustorii din templu, râvnă care îl va duce la moarte; cu privire la dragostea frățească, spălând el însuși picioarele ucenicilor, El Învățătorul. Acest exemplu pe care îl dă la tot pasul îl face pe Isus să se identifice cu aceia pe care trebuie să-i educe, luând asupra sa „corecția”, pedeapsa care apasă asupra lor; purtând infirmitățile lor, ridică păcatele lumii. Astfel, a voit să cunoască slăbiciunile noastre, „El, care S-a făcut în toate asemenea nouă, afară de păcat” (Ev; 4, 15), și cu toate că era Fiul lui Dumnezeu, „a învățat din suferință ascultarea, devenind desăvârșit” (Ev. 5, 8). Prin jertfa de sine, Isus a dus la capăt educația lui Israel. Aparent a eșuat; a și spus mai dinainte ce trebuia să i se întâmple, dar nu a fost înțeles pe deplin de către ucenici. A fost rânduit ca El să plece și să dea locul Duhului Sfânt (In. 17,7).

III.Biserica și educația

a) *Duhul Sfânt educator.* Paracletul (sinonim al duhului sfânt) este acela care desăvârșește opera educatoare a lui Dumnezeu. Legea nu mai este educatorul nostru, ci Duhul Sfânt; care, din interiorul sufletelor noastre ne face să ne adresăm lui Dumnezeu, spunându-i „Abba! Tată!” (Ga. 4, 6). Nu mai suntem servitori, ci prieteni, fii. Iată lucrarea pe care Paracletul o înfăptuiește, amintind credincioșilor învățăturile lui Isus, apărând cauza lui Isus față de lumea prigonoare. Toți ascultă de chemarea Tatălui. Adevăratul educator al creștinilor este, în definitiv, Dumnezeu, invizibil și înăuntrul omului.

b) *Instruire și corecție.* Până la sfârșitul lumii, educația religioasă păstrează aspectul de corecție arătat de Vechiul Testament. Scrisoarea Sfântului Paul către evrei amintește creștinilor: „Suportați cu înțelepție, Dumnezeu se poartă cu voi ca față de fii. Căci care este fiul pe care tatăl său să nu-l pedepsească? Iar dacă sunteți fără de certare, atunci sunteți fii nelegitimi și nu fiii adevărați” (12, 7-8). Așadar, dacă suntem neglijați, trebuie să ne așteptăm la corecție. Judecățile divine, care nuucid, cruță condamnarea, și după ce ne-au făcut să suferim, ne dau bucurie, „roada pașnică a dreptății” (Ev. 12,11).

Sfânta scriptură este izvor de instruire și corecție (1 Cor.10, 11; Tit2,2,12; 2 Tim. 3, 16). Însuși apostolul Paul educă pe cei care sunt în legătură cu el, invitându-i să-i imite. Credincioșii sunt chemați să practice îndreptarea frățească după porunca lui Isus (Mt. 18, 15). Astfel procedează și apostolul Paul necruțând varga, întristând dacă e cazul și muștrând neîncetat pe fiii săi duhovnicești. Părinții, în educația copiilor lor, nu sunt decât mandatarii unicului Dumnezeu educator: nu trebuie să-i exaspereze pe copii, dar să practice învățătura și corecția așa cum o face însuși Dumnezeu (cf. Ef. 6, 4). Călăuzindu-se după principiile biblice, Biserica creștină s-a străduit de-a lungul celor două milenii să promoveze opera educativă prin mijloace adecvate: a) pregătirea preoților ca propăvăduitori ai Cuvântului Domnului și administratori ai sfințelor taine creștine; b) înființarea de școli pedagogice pentru formarea de cadre didactice în vederea educației religioase a copiilor și tinerilor- un rol important în acest domeniu au avut și au ordinele și congregațiile religioase; c) susținerea de opere caritative, ca de pildă orfelinate, azile, spitale.

Magisterul bisericesc alcătuit din urmașii apostolilor, episcopii, a vegheat mereu pentru ca educația creștină să fie cât mai temeinică, în stare să contracareze curentele moderne străine binelui comun adevărat. Conciliu Vatican II (1963-1965) a tratat și problema educației, elaborând documentul intitulat „Gravissimum educationis” din care cităm:

„Părinții, pentru că au dat viață copiilor lor, au obligația foarte serioasă de a-i crește, și în acest sens trebuie să fie recunoscuți drept primii și principalii educatori. Rolul lor poate fi suplinit. De fapt, părinților le revine misiunea de a crea o atmosferă familială însuflețită de iubirea și respectul față de Dumnezeu și oameni, care favorizează educația totală, personală și socială a copiilor lor. Familia este deci prima școală a virtuților sociale necesare oricărei societăți... Obligația educației, pe

care o are în primul rând familia, implică și ajutorul întregii societăți. Pe lângă drepturile părinților și educatorilor cărora li se încredințează o parte a misiunii ei, societății civile îi revin responsabilități și drepturi precise de a organiza ceea ce este necesar bunului comun temporal. Într-un chip special, misiunea educativă revine Bisericii: nu numai pentru că în calitatea de societate umană trebuie să i se recunoască o competență proprie în domeniul educației, ci mai ales și pentru că ea are misiunea de a vesti oamenilor calea mântuirii, de a împărtăși credincioșilor viața lui Cristos și de a-i ajuta, printr-o grijă permanentă, să se desăvârșească în această viață a lui Cristos”. Această preocupare pentru educație în general și educația religioasă în special, merită să fie în centrul atenției tuturor factorilor de răspundere din societate, astfel încât, „viribus unitis”, să putem răspunde vocației ființei umane, chip și asemănare a lui Dumnezeu.